

ПОНЯТТЯ ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ ЯК ПРАВОВОГО ТА СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО ФЕНОМЕНУ

РЕБЕНОК Наталія Олександрівна - доцент кафедри психології навчально-наукового інституту права та психології Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

<https://orcid.org/0000-0002-0872-6063>

УДК 342.7:004(477)

DOI: <https://doi.org/10.71404/LAW.UA.2026.1.44>

У статті здійснено дослідження наукових розробок вітчизняних вчених щодо визначення поняття електронної демократії як правового та соціально-політичного феномену. Визначено, що інструментом зміцнення демократії, демократичних інститутів та демократичних процесів за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій є електронна демократія (e-democracy). Головним її завданням є електронна підтримка демократії, демократичних інститутів і демократичних процесів, а також поширення демократичних цінностей, що безпосередньо зазначено у Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи CM/Rec(2009)1, а метою її розвитку – залучення громадян до активної участі у процесах державотворення та прийняття рішень за допомогою сучасних електронних технологій. Низка українських учених приділяли увагу вивченню концепції електронної демократії. Однак серед науковців не існує єдиної думки стосовно її чіткого визначення, адже кожен дослідник інтерпретує це поняття по-своєму. Одні розуміють це поняття у вузькому та широкому значеннях, інші – не поділяють такої позиції і тлумачать поняття без поділу на такі аспекти. Серед усіх визначень можна виокремити спільні характеристики, які у них закладені, зокрема це: обов'язкове використання інформаційно-комунікаційних технологій; участь громадян в державотворенні; реалізація прав людини і громадянина у демократичних процесах; електронна взаємодія органів державної влади, органів місцевого самоврядування та суспільства; безперешкодний

доступ до публічної інформації. Обґрунтовано, що поняття електронної демократії слід розуміти у двох значеннях: 1) у вузькому розумінні електронна демократія – це застосування інформаційно-комунікаційних технологій для забезпечення (електронного супроводу) прав громадян; 2) у широкому розумінні електронна демократія передбачає залучення суспільства з використанням інформаційно-комунікаційних технологій до вирішення різноманітних суспільно-політичних завдань, прийняття управлінських рішень тощо.

Ключові слова: держава, демократія, електронне урядування, електронна демократія, інформаційно-комунікаційні технології.

Постановка проблеми

Україна продовжує утверджуватися як демократична, правова та соціальна держава, активно впроваджуючи сучасні інформаційно-комунікаційні технології у процес побудови державності. На сучасному етапі розвитку суспільства глобальна інформатизація всіх сфер обумовлює потреби інтеграції електронних механізмів управління і у демократичну систему, оскільки вона вже не здатна відповідати вимогам соціально-економічного простору без їхнього врахування.

Електронна демократія, або e-democracy, виступає важливим інструментом для зміцнення демократичних принципів, інститутів та забезпечення прозорості правових процесів шляхом використання інформаційно-комунікаційних технологій. Її основне завдання полягає в наданні електронної

підтримки демократії, що включає розвиток і вдосконалення демократичних інституцій та процесів, а також популяризацію демократичних цінностей у суспільстві, що чітко визначено в Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи CM/Res (2009)1 [23]. Розвиток електронної демократії спрямований на створення умов, за яких громадяни отримують можливість активно долучатися до суспільно-політичного життя. Це передбачає їх участь у формуванні державної політики, у процесах прийняття рішень та управління через широке використання інноваційних електронних технологій. Таким чином, e-democracy не лише забезпечує ефективнішу комунікацію між владою та суспільством, але й сприяє формуванню нового стандарту взаємодії, де голос кожного громадянина набуває вагомого значення у процесі державотворення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Не можна вважати, що електронна демократія, не була предметом наукових досліджень. Зокрема, доцільно зазначити про дослідження електронної демократії в цілому та її окремих різновидів таких вітчизняних вчених як О. А. Баранов, Н. В. Грицяк, С. В. Дзюба, О. О. Золотар, М. Є. Золотухін, А. І. Кормич, Л. І. Кормич, О. С. Корчагіна, Ю. І. Крилова, Н. М. Махначова, Є. О. Омельченко, С. І. Панцир, І. А. Рубан, А. І. Семенченко, В. Б. Синицький, Д. С. Слободяник, С. Г. Соловійов, О. М. Тішкін, С. А. Чукут, О. В. Чумаченко та ін., так і зарубіжних вчених – Б. Барбера, Я. Дейка, М. Кастельса, У. Дж. Мартін, А. Мінк, Дж. Несбі, С. Нор, М. Порат, С. Постер, Т. Стоун'єр та ін. І хоча більшість робіт присвячено проблематиці електронної демократії у межах політичної науки, права, державного управління та інформаційного суспільства, проте є окремі напрацювання, авторів які намагалися дослідити електронну демократію в правовому вимірі: В. В. Берч, Ю. М. Бисага, О. В. Скрипнюк, О. З. Романчук, Г. Ю. Нечипорук, В. І. Черчерський, Ю. С. Шемшученко, О. О. Юріков та ін. Попри значний внесок зазначених вище вчених у науку залишається не до-

слідженими конституційно-правові засади впровадження електронної демократії в період повоєнної відбудови України, а також в повній мірі не досліджено зміст поняття електронної демократії як правового та соціально-політичного феномену.

Метою статті є узагальнення наукових поглядів щодо визначення електронної демократії як правового та соціально-політичного феномену.

Виклад основного матеріалу

Розширення можливостей публічного управління та адміністрування шляхом застосування інформаційно-комунікаційних технологій є вирішальним фактором розвитку електронної демократії як сучасної моделі демократичної держави. Сталість розвитку електронного уряду є одним із ключових факторів швидких змін в сфері електронних послуг та електронних процедур. Це також є важливим фактором підвищення загального рівня залучення суспільства у процеси розробки та реалізації управлінських рішень інструментами електронного урядування. Все це активізує політичні процеси, полегшуючи, покращуючи та прискорюючи його різні аспекти, що певною мірою вдосконалює представницьку демократію в цілому. Прозорість і сервісна орієнтованість, чому сприяє впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, стимулюють формування нової моделі сучасної держави – сервісної держави. Однак при цьому необхідно пам'ятати, що держава і влада мають орієнтуватись не на простих споживачів послуг, а саме на потреби громадянського суспільства як на невід'ємну складову сучасної демократії. Особливого значення за цих умов набувають: розширення можливостей участі громадян в обговоренні суспільно значущих рішень, громадський контроль за їх виконанням, оперативність реагування влади на звернення громадян. Саме такий підхід забезпечує двостороннє політичне спілкування та участь недержавних суб'єктів у процесі прийняття рішень. Тож правове забезпечення ефективної цифровізації стає важливим чинником розвитку сучасної моделі демократичної держави в Україні [9, с. 9; 21, с. 140–141].

Електронна демократія є однією зі складових електронного урядування, яке вже тривалий час впроваджують в нашій державі. Щоб зрозуміти концепцію та зміст поняття «електронна демократія», спершу слід звернутися до визначення самого поняття «демократія». Однак єдності думок щодо того, як слід трактувати демократію в науковій літературі не склалося. Зарубіжні дослідники, визначаючи це поняття та його зміст, на перший план традиційно висувають права і свободи громадян, їхню активну участь в управлінні справами держави [22, с. 11–45; 24].

У широкому сенсі поняття «демократія» ще з давньогрецьких часів розуміється як «влада народу» [16, с. 76]. У вітчизняній науковій літературі демократія традиційно розглядається, насамперед, як тип державного (політичного) режиму [7, с. 7–16].

Тобто у прагненні окреслити сутність поняття «демократія» чимало зарубіжних дослідників дійшли висновку, що вона становить собою систему управління, за якої влада належить народу безпосередньо або опосередковано через обраних представників. Демократія водночас передбачає державу, країну або суспільство, де формується уряд на засадах демократії, а також функціонує механізм правління, який базується на волі більшості. Вона ґрунтується на принципах рівності прав і свобод усіх громадян, забезпечуючи рівні можливості для їхньої участі в соціальному, політичному та економічному житті. На наш погляд, таке тлумачення демократії виключно як форми державного устрою є надто вузьким і потребує ширшого підходу до її аналізу.

П. М. Рабінович визначає демократію як форму організації державної влади, за якої народ є носієм суверенітету і здійснює владу безпосередньо і через представницькі органи. У його працях підкреслюється саме активна участь громадян у прийнятті рішень і контролі за владою [13, с. 83]. В свою чергу, Ю. М. Шемшученко розглядає безпосередню демократію як реальну участь народу в управлінні державою, включаючи референдуми, ініціативи та контрольні функції громадян [19, с. 3–4]. Натомість О. В. Скрипнюк у межах конституційного під-

креслює значення участі народу не лише у формуванні влади, а й у її здійсненні та контролі [14, с. 182].

М. Ф. Головатий стверджує, що фактично усі держави нині, на початку ХХІ ст., рухаються до демократії, однак зі своїм розумінням такої демократії, своїм шляхом, формуючи власну модель демократичного життя. Специфіку такому рухові надають багато факторів, вирішальними з-поміж яких є історія, традиції, культура, особливості економічного рівня розвитку, геополітики, взаємин з іншими країнами і світом загалом [4, с. 28].

Проаналізувавши історію демократії в різних державах світу, М. Ф. Головатий доходить висновку, що основними концепціями сучасної демократії є: 1) колективістські – демократія ґрунтується на розумінні і поясненні цілісності народу (класу, нації), наявності в нього єдиної волі. Йдеться про гомогенність структури суспільства, в якому, нібито, виключається змагальність цінностей та інтересів; 2) плюралістичні – демократія характеризується повним представництвом у системі політичної влади найрізноманітніших політичних сил, суспільних груп з метою отримання політико-соціальної рівноваги. Не особа чи народ, а група є її справжньою основою; 3) індивідуалістичні – демократія визначається пріоритетом особи, індивіда над суспільством. Звідси ствердження, що особа є первинною, вона становить основу громадянського суспільства; 4) елітарні – демократія, в якій політичні рішення тоді є позитивними і дієвими, коли їх приймає вузьке коло людей (тобто характеризується представницькою формою демократії – влада народу здійснюється через обраних ним представників); 5) партиципаторні – передбачає максимальну демократизацію суспільства шляхом активної участі більшості громадян у політичних процесах; 6) ринкові – демократія ґрунтується на тому, що усі політичні сили мають і перебувають в умовах постійної конкуренції, суперництва за владу, владні повноваження. Нині це одна з найпопулярніших концепцій [4, с. 28–29].

Що стосується розвитку демократії в сучасній Україні, то, як зазначає А. Кондра-

тюд, розвиток демократії в Україні гальмують такі основні проблеми: 1) посилення протистояння владних інститутів і конфліктність у політичній системі держави; 2) руйнування традиційного типу комунікації між виборцями та обраними до Верховної Ради України і місцевих рад депутатами; 3) відхід політичних партій, представники яких посіли місця в органах державної влади, від положень передвиборчих програм; 4) непрозорість процесів підготовки та ухвалення рішень виборними органами державної влади; 5) ухвалення законів, підзаконних, а також локальних нормативно-правових актів, які прямо чи опосередковано ускладнюють чи скасовують процедури, спрямовані на максимальне залучення громадян до процесів прийняття рішень; 6) фактична відсутність механізмів політичної відповідальності депутатів рад різного рівня перед своїми виборцями; 7) стрімке зниження довіри до органів представницької влади та суспільна апатія [8, с. 162].

Крім того, сучасний етап демократичних трансформацій в Україні потребує посилення механізмів безпосередньої участі громадян у суспільно-політичних процесах. Подальший розвиток демократії в Україні обумовлює, перш за все, необхідність удосконалення конституційних засад реалізації механізмів безпосередньої участі громадян в управлінні державними справами [8, с. 162], а також покращення забезпечення прав і свобод людини в умовах переваги представницької демократії.

Отже, у сучасному розумінні термін демократія передбачає певну систему влади, по суті являє собою форму організації політичного життя, яка відображатиме вільний і конкурентний вибір населенням тієї чи іншої альтернативи суспільного розвитку. Демократія – це спосіб функціонування політичної системи, організації суспільного життя, заснований на визнанні народу в якості джерела влади, на його праві брати участь у вирішенні державних і громадських справ і наділення громадян досить широким колом прав і свобод [2, с. 274].

Глобальна мережа Інтернет створила нове середовище для спілкування, яке стало недорогим, миттєвим, зручним для ко-

ристувачів та значно розширила доступ до традиційних засобів комунікації. Перевагами мережі Інтернет є: безпосередній та рівноправний доступ до інформації в будь-якому місці Землі, відкритість, інтерактивність, мобільність. Інтернет став не просто додатковим інструментом для вирішення проблем демократії, а спричинив трансформацію всієї системи державного управління, яка стала відкритою, доступною, децентралізованою [3, с. 34].

Що стосується тлумачення поняття «електронна демократія», то відповідно до Концепції розвитку електронної демократії в Україні та плану заходів щодо її реалізації, електронна демократія – це форма суспільних відносин, за якої громадяни та організації залучаються до державотворення та державного управління, а також до місцевого самоврядування шляхом широкого застосування інформаційно-комунікаційних технологій в демократичних процесах, що дає змогу: посилити участь, ініціативність та залучення громадян на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівні до публічного життя; поліпшити прозорість процесу прийняття рішень, а також підзвітність демократичних інститутів; поліпшити зворотну реакцію суб'єктів владних повноважень на звернення громадян; сприяти публічним дискусіям та привертати увагу громадян до процесу прийняття рішень [12; 20].

Під час тлумачення поняття «електронна демократія» С. М. Попова визначає її як форму суспільних відносин, за якої громадяни та організації залучаються до державотворення та державного управління, а також до місцевого самоврядування шляхом широкого застосування інформаційно-комунікаційних технологій в демократичних процесах, що дає змогу: посилити участь, ініціативність та залучення громадян на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівні до публічного життя; поліпшити прозорість процесу прийняття рішень, а також підзвітність демократичних інститутів; поліпшити зворотну реакцію суб'єктів владних повноважень на звернення громадян; сприяти публічним дискусіям та привертати увагу громадян до процесу прийняття рішень [11, с. 378; 12], тобто цілком

продублювала визначення, передбачене у Концепції розвитку електронної демократії в Україні та плану заходів щодо її реалізації.

Електронна демократія, на думку вченої, забезпечує новий рівень підтримки і посилення демократичної участі; вона, охоплює ті сектори, де інститути громадянського суспільства залучаються до складання формальних і неформальних програм дій, а також у формування і прийняття суспільних рішень. Електронна демократія вимагає інформації, діалогу, спілкування, дискусії і безперервного створення відкритих публічних майданчиків, де громадяни можуть гуртуватися з метою відстоювання своїх громадянських інтересів [11, с. 378].

О. С. Корчагіна зазначає, що електронна демократія – це форма демократії, що характеризується використанням інформаційно-комунікаційних технологій як основного засобу для адміністративних процесів, та за допомогою якої розширюються можливості громадян брати участь у реалізації своїх виборчих прав, формуванні державної політики і отриманні доступу до інформації про діяльність органів державної влади та місцевого самоврядування. Електронна демократія має великий потенціал для поліпшення взаємодії влади і громадян в плані обговорення та реалізації прийнятих рішень [10, с. 4].

О. І. Архипська переконує, що електронна демократія – це використання інформаційних технологій з метою посилення демократичних процесів в державі. Електронна демократія є фундаментом для участі громадянської у прийнятті державних рішень та здійсненні впливу на творення державної політики [1, с. 1; 18, с. 166]. Н. К. Дніпенко визначає електронну демократію як одну з форм демократії, що передбачає використання інформаційно-комунікаційних систем для забезпечення громадянам права доступу до інформації, участь в управлінні державою, залучення до процесу вироблення та реалізації державної політики [5, с. 87]. В свою чергу Д. С. Слободяник вважає, що електронна демократія є інструментом захисту людиною та громадянином своїх інтересів і визначення форм співробітництва з державою за допомогою технологій елек-

тронного урядування [15, с. 142]. С. А. Чукут стверджує, що електронна демократія – це забезпечення державою необхідних передумов можливості участі громадян в процесі вироблення і прийняття державних рішень за допомогою сучасних інформаційно-комунікаційних технологій [17, с. 89].

Ми цілком поділяємо думку Н. В. Грицяк та С. Г. Соловійова, які зазначають, що поняття електронної демократії слід розуміти у вузькому та широкому значеннях. Так, у вузькому розумінні електронна демократія – це застосування інформаційно-комунікаційних технологій для забезпечення (електронного супроводу) прав громадян. Таким чином змінюється лише технологічний аспект подання заяв, звернень, запитів органам державної влади та місцевого самоврядування від імені громадян. Тобто, під час реалізації свого права на отримання певної послуги, громадянин може звернутися до органів державної влади у письмовій формі, а може із застосування, наприклад, електронної пошти [6, с. 5]. У широкому розумінні електронна демократія передбачає залучення суспільства з використанням інформаційно-комунікаційних технологій до вирішення різноманітних суспільно-політичних завдань, прийняття управлінських рішень тощо. Прикладом може бути онлайн участь територіальної громади у засіданні місцевої ради шляхом перегляду трансляції засідання в мережі Інтернет, де кожен зацікавлений може висловити своє ставлення до прийнятих рішень, виступів доповідачів, таким чином, впливаючи на позицію органу державної влади чи місцевого самоврядування [6, с. 5].

Висновки

Низка українських вчених досліджували поняття електронної демократії, однак одностайної позиції щодо його визначення немає. Кожен дослідник тлумачить поняття електронної демократії по-своєму. Одні розуміють це поняття у вузькому та широкому значеннях, інші – не поділяють такої позиції і тлумачать поняття без поділу на такі аспекти.

Серед усіх визначень можна виокремити спільні характеристики, які у них закладе-

ні, зокрема це: 1) обов'язкове використання інформаційно-комунікаційних технологій; 2) участь громадян в державотворенні; 3) реалізація прав людини і громадянина у демократичних процесах; 4) електронна взаємодія органів державної влади, органів місцевого самоврядування та суспільства; 5) безперешкодний доступ до публічної інформації.

На нашу думку, поняття електронної демократії слід розуміти двох значеннях: 1) у вузькому розумінні електронна демократія – це застосування інформаційно-комунікаційних технологій для забезпечення (електронного супроводу) прав громадян; 2) у широкому розумінні електронна демократія передбачає залучення суспільства з використанням інформаційно-комунікаційних технологій до вирішення різноманітних суспільно-політичних завдань, прийняття управлінських рішень тощо.

Література

1. Архипська О. І. Електронна демократія в Україні. *Національний центр електронного урядування*. Київ, 2014. 5 с.
2. Бусора О. В. Поняття та сутність демократії. *Новітні кримінально-правові дослідження – 2017*. 2017. С. 271–275.
3. Васильєва А. І. Концептуальні підходи впровадження електронної демократії: досвід США. *Право та державне управління*. 2021. № 3. С. 31–37.
4. Головатий М. Ф. Демократія: історія, теорія, практика : навч. посіб. Київ : Персонал, 2011. 230 с.
5. Дніпренко Н. К. Електронна демократія. *Вітчизняний і зарубіжний досвід впровадження електронного урядування* : матеріали наук.-практ. конф. Київ, 2008. С. 86–88.
6. Електронна демократія : навч. посіб. / [Н. В. Грицяк, С. Г. Соловйов] ; за заг. ред. Н. В. Грицяк. Київ : НАДУ, 2015. 66 с.
7. Електронне урядування та електронна демократія : навч. посіб. : у 15 ч. / за заг. ред. А. І. Семенченка, В. М. Дрешпака. Київ, 2017. Ч. 3 : Електронна демократія: основи та стратегії реалізації. Київ : Москаленко О. М., 2017. 84 с.
8. Кондратюк А. Проблеми розвитку демократії в Україні. *Природничі та гуманітарні науки: актуальні питання* : матеріали V Всеукр. студ. наук.-тех.конф. Теніпіль, 2012. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/60834036.pdf>.
9. Кормич Л. І., Кормич А. І. «Держава в смартфоні» як тренд сучасних концепцій урядування та демократії: політична та правова практика України. *Актуальні проблеми політики*. 2023. Вип. 71. С. 5–12.
10. Корчагіна О. С. Механізми реалізації електронної демократії в Україні : автореф. магістр. роботи. Миколаїв, 2019. 9 с.
11. Попова С. М. Електронна демократія як необхідна умова ефективного розвитку держави. *Харківський національний університет внутрішніх справ: 25 років досвіду та погляд у майбутнє (1994–2019 рр.)* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 22 листоп. 2019 р.). Харків, 2019. С. 377–380.
12. Про схвалення Концепції розвитку електронної демократії в Україні та плану заходів щодо її реалізації : розпорядження Кабінету Міністрів України від 8 листоп. 2017 р. № 797-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/797-2017-%D1%80#Text>.
13. Рабінович П. М. Основи теорії та філософії права : навч. посіб. Львів : Медицина і право, 2021. 256 с.
14. Скрипнюк О. В. Курс сучасного конституційного права України. Харків : Право, 2009. 466 с.
15. Слободяник Д. С. Суть і проблеми впровадження електронної демократії. *Сутність та перспективи впровадження електронної демократії в Україні* : матеріали Міжнар. наук.-практ.ї конф. (Вінниця, 15 листоп. 2016 р.). Вінниця, 2016. С. 142–143.
16. Трофимова З. В. Теорія держави і права : навч. посіб. Донецьк : ВКФ «БАО», 2004. 176 с.
17. Чукут С. А. Електронна демократія: сутність та основні етапи. *Вітчизняний і зарубіжний досвід впровадження електронного урядування* : матеріали наук.-практ. конф. Київ, 2008. С. 89–90.
18. Чумаченко О. В. Розвиток та переваги електронної демократії в Україні. *Сутність та перспективи впровадження електронної демократії в Україні* : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Вінниця, 15 листоп. 2016 р.). Вінниця, 2016. С. 166–167.

19. Шемшученко Ю. С. Конституційна Асамблея – демократична форма професійної модернізації Конституції України. *Правова держава*. 2012. Вип. 23. С. 3–4

20. Юріков О. О. Нормативно-правове регулювання впровадження електронної демократії в Україні. *Право та державне управління*. 2025. № 2. С. 239–244.

21. Юріков О. О. Стратегія реалізації електронної демократії в період повоєнної відбудови України. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2024. № 39. С. 140–144.

22. Linder R., Aichhozer G. E-Democracy: Conceptual Foundations and Recent Trends. *European E-Democracy in Practice*. 2019. P. 11–45.

23. Recommendation CM/Rec(2009)1 of the Committee of Ministers to member states on electronic democracy (e-democracy) (Adopted by the Committee of Ministers on 18 February 2009 at the 1049th meeting of the Ministers' Deputies). URL: http://www.coe.int/t/dgap/democracy/Activities/GGIS/CAHDE/Default_en.asp.

24. Zheng Y. P., Schachter H. L., Holzer M. The impact of government form on e-participation: A study of New Jersey municipalities. *Government Information Quarterly*. 2014. № 31 (4). P. 653–659.

THE CONCEPT OF E-DEMOCRACY AS A LEGAL AND SOCIO-POLITICAL PHENOMENON

The article studies the scientific developments of domestic scientists on the definition of the concept of electronic democracy as a legal and socio-political phenomenon. It is determined that the tool for strengthening democracy, democratic institutions and democratic processes using information and communication technologies is electronic

democracy (e-democracy). Its main task is electronic support for democracy, democratic institutions and democratic processes, as well as the dissemination of democratic values, which is directly stated in the Recommendation of the Committee of Ministers of the Council of Europe CM/Rec(2009)1. The goal of developing electronic democracy is to involve citizens in active participation in the processes of state formation and decision-making using modern electronic technologies. Research indicates that a number of Ukrainian scholars have focused on studying the concept of e-democracy. However, there is no consensus among scholars regarding a precise definition of the term, as each researcher interprets it in their own way. Some understand this concept in a narrow and broad sense, others do not share this position and interpret the concept without dividing it into such aspects. It is argued that among all the definitions, common characteristics can be identified, which are inherent in them, in particular: mandatory use of information and communication technologies; participation of citizens in state formation; implementation of human and citizen rights in democratic processes; electronic interaction of state authorities, local governments and society; unhindered access to public information. It is substantiated that the concept of in two aspects also in two dimensions: 1) in a narrow sense, e-democracy is the use of information and communication technologies to ensure (electronic support) of citizens' rights; 2) in a broad sense, e-democracy involves the involvement of society using information and communication technologies in solving various socio-political tasks, making managerial decisions, etc.

Keywords: state, democracy, e-government, e-democracy, information and communication technologies.